

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2026-40-107-120>

УДК 81'373.45'342.3:005.336.2

Блумгардт Софі,

аспірантка кафедри англійської філології

та методики навчання англійської мови,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6401-160X>

sofiesinstitut@gmail.com

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АУДІЮВАННІ ТА ЧИТАННІ У ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Анотація. У статті проаналізовано стан дослідження проблеми формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні. Вивчення вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок підтвердило нерозробленість проблеми формування професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні та читанні, а також засвідчило доцільність їх інтегрованого розвитку з урахуванням можливостей трансферу навичок і вмінь, доведеної ефективності залучення мультимодальних каналів сприйняття тощо. Узагальнення результатів проаналізованих досліджень дало змогу визначити низку методичних положень, які доцільно враховувати під час подальшої розробки методики формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні майбутніх учителів: урахування мотивів та інтересів студентів; інтегроване формування рецептивних навичок та вмінь; взаємопов'язане навчання рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності; використання автентичних професійно орієнтованих матеріалів; застосування мультимодальних каналів сприйняття при презентації професійно орієнтованої інформації в усній чи письмовій формах; поетапне формування навичок та вмінь аудіювання і читання; розвиток умінь використовувати когнітивні, компенсаторні і метакогнітивні стратегії в аудіюванні і читанні; обґрунтоване залучення цифрових технологій; розвиток навчальної автономії здобувачів вищої освіти в процесі аудиторної та позааудиторної роботи; розвиток рефлексивної самооцінки студентів; поєднання інтенсивного, екстенсивного й автономного аудіювання та читання; організація навчання за моделлю «сприйняття – смислове опрацювання – інтерпретація – використання інформації у професійній комунікації»; науково обґрунтований відбір професійно орієнтованого навчального матеріалу (аудіо та відеофонограми, тексти).

Ключові слова: професійно орієнтована іншомовна компетентність; аудіювання; читання; інтеграція; навички; вміння; стратегії.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Навчання іноземних мов є важливим завданням сучасної іншомовної освіти, оскільки активний вихід України на міжнародну арену потребує фахівців зі знанням іноземних мов.

Читання та аудіювання є рецептивними видами мовленнєвої діяльності, які забезпечують сприйняття, розуміння та осмислення інформації з метою її подальшого використання в різних ситуаціях і з різними цілями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування іншомовної компетентності в аудіюванні досліджували І. Білянська, О. Бочкарьова, Р. Вікович, В. Галлет, Н. Гупка-Макогін, Ф. Г. Кьоніґс, К. Мельник, Н. Новоградська-Морська, О. Сіваченко, Л. Шевкопляс та ін. Проблема навчання читання іноземною мовою була предметом досліджень Ю. Британ, С. Вавіліної, Т. Вдовіної, Т. Горпініч, І. Корейби, Ю. Романюк, Ю. Роше, К. Фандріх, Дж. Філд та ін.

Разом із тим, питання формування компетентності в читанні і говорінні залишається поза увагою сучасних науковців.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою дослідження є створення та експериментальна апробація методики формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні й читанні у майбутніх учителів. Для окреслення теоретичних засад дослідження необхідно здійснити аналіз наукових напрацювань вітчизняних і зарубіжних учених у межах порушеної проблематики.

Мета статті полягає в аналізі стану дослідження проблеми формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні.

Реалізація мети передбачає вирішення таких **завдань**: проаналізувати сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідження, присвячені формуванню іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні; схарактеризувати основні підходи до інтегрованого навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності; виявити методичні ідеї та положення, які доцільно враховувати під час подальшої розробки методики формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні майбутніх учителів.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Методологічну основу дослідження становлять положення особистісно-діяльнісного, компетентнісного, комунікативного, інтегрованого підходів до навчання іноземних мов. У процесі дослідження використано комплекс теоретичних методів: аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію вітчизняних і зарубіжних наукових

праць з проблем формування іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні, інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності. Застосовано порівняльний аналіз сучасних методичних підходів до формування рецептивних умінь, а також інтерпретацію результатів наукових досліджень з метою визначення методичних ідей та положень, доцільних для подальшої розробки методики формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні майбутніх учителів.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Як уже зазначалося, попри підтримку методистами інтегрованого підходу та визнання доцільності інтегрованого формування іншомовних навичок та вмінь, на сучасному етапі бракує досліджень, в яких комплексно досліджується проблема формування кількох компетентностей.

Тому ми розглянемо роботи, присвячені формуванню іншомовної компетентності в читанні, в аудіюванні, а також дослідження, які передбачають інтегрований підхід до розвитку цільових компетентностей.

Вартою уваги є дисертація Л. Шевкопляс, присвячена навчанню аудіювання англійською мовою майбутніх учителів, які повинні вміти сприймати англомовні лекції, доповіді, професійні дискусії, семінари та інші форми усного академічного й професійного мовлення. Авторка доводить, що традиційна система навчання аудіювання у закладах вищої освіти недостатньо враховує автономний характер сучасного навчання та потребу студентів у розвитку метакогнітивних умінь. Л. Шевкопляс аналізує еволюцію наукових підходів до навчання аудіювання та організації самостійної роботи студентів. На основі ретроспективного аналізу методичної літератури вона виділяє чотири основні етапи розвитку досліджень аудіювання: від аудіолінгвального підходу та недооцінки ролі аудіювання у першій половині ХХ століття до сучасного компетентнісного й автономного навчання, орієнтованого на міжкультурну комунікацію та розвиток метакогнітивних умінь [8, с. 17-22]. Таким чином дослідниця демонструє еволюцію методики від ізольованого навчання мовних навичок до інтегрованого когнітивно-комунікативного підходу.

Авторка розглядає мотивацію як ключовий чинник ефективності навчальної діяльності. Посилаючись на результати досліджень, Л. Шевкопляс доводить, що він є більш значущим, ніж рівень інтелектуального розвитку та здібностей здобувачів [8, с. 49]. Дослідження опирається на особистісно-діяльнісний підхід, відповідно до якого основою успішного навчання є усвідомлення студентами власних комунікативних потреб, цілей навчання та механізмів оволодіння іноземною мовою, а також врахування індивідуальних особливостей здобувачів. Л. Шевкопляс акцентує увагу на важливості розвитку мотивів до самонавчання, самоконтролю та автономної діяльності за умов керівної ролі викладача [8, с. 47-50]. Таке тлумачення важливості мотивації є обґрунтованим, адже саме мотивація значною мірою забезпечує ефективність навчання.

У роботі уточнено структуру англомовної компетентності в аудіюванні, яка включає не лише вміння загального, вибіркового й повного розуміння аудіотекстів, а й метакогнітивні компоненти: рефлексивно-мотиваційні вміння (вміння самодіагностики), вміння організації навчальної діяльності (постановки цілей, визначення ефективності обраних стратегій тощо), самоконтролю, рефлексії та автономного навчання [8, с. 43-44]. Погоджуємось, що зазначені вміння є необхідними для ефективного оволодіння цільовими компетентностями під час аудиторної та позааудиторної роботи.

Подібні ідеї сформульовані в дисертації Н. Гупки-Макогін, присвяченій розробці методики навчання майбутніх фахівців із міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання в умовах самостійної роботи. Особливу цінність для нашого дослідження становлять положення, пов'язані з організацією позааудиторного навчання, розвитком навчальної автономії, формуванням рефлексивних умінь та оволодінням навчально-стратегічною компетентністю. Її основу становлять вміння рефлексії, самоаналізу, самоконтролю та усвідомленого управління процесом оволодіння іноземною мовою [5].

Значну увагу в дослідженні приділено стратегіям успішного аудіювання. Авторка виокремлює навчальні та комунікативні стратегії, які забезпечують ефективне сприйняття, інтерпретацію та осмислення професійно орієнтованої інформації. Наголошується, що використання стратегій прогнозування, вибіркового слухання, аналізу контексту, рефлексії та самоконтролю сприяє підвищенню ефективності аудіювання й розвитку професійної іншомовної компетентності [5, с. 173].

У контексті нашого дослідження особливо важливим є висновок про доцільність паралельного формування аудитивної та навчально-стратегічної компетентностей. Це положення підтверджує ідею інтегрованого навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності, за якої розвиток аудіювання й читання має супроводжуватися формуванням метакогнітивних умінь, навчальної автономії та рефлексивної діяльності студентів.

Суттєвий внесок у дослідження проблеми формування іншомовної аудитивної компетентності зробила Р. Вікович, яка розробила методику розвитку аудитивних умінь студентів III курсу засобами англомовних теленовін. Одним із ключових положень дослідження є обґрунтування інтегрованого підходу до навчання аудіювання та говоріння. Авторка експериментально доводить, що найбільш результативним є навчання аудіювання у поєднанні з подальшим обговоренням прослуханого матеріалу. Обговорення при цьому виконує дві функції: слугує засобом перевірки розуміння аудіотексту та водночас забезпечує розвиток продуктивних мовленнєвих умінь на основі сприйнятої інформації [4, с. 10].

У запропонованій методиці Р. Вікович реалізує ідеї інтегрованого навчання, наголошуючи на доцільності формування аудитивної компетентності у взаємозв'язку з продуктивними видами мовленнєвої діяльності. На думку дослідниці, розвиток умінь аналізувати, інтерпретувати й критично оцінювати інформацію доцільно реалізовувати через створення усних або письмових висловлювань на основі аудитивних повідомлень.

Такі завдання дозволяють виявити рівень глибини осмислення, інтерпретації та критичного аналізу отриманої інформації, тоді як для перевірки розуміння основного змісту повідомлення та оперативного зворотнього зв'язку доцільно використовувати тестові завдання [4, с. 99-100].

У дослідженні І. Білянської, присвяченому розробці методики формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів – студентів 4 курсу із використанням аудіокниг художніх творів, акцентується думка, що іншомовна аудитивна компетентність охоплює не лише здатність розуміти зміст і смисл дистантних аудіоповідомлень, а й уміння інтерпретувати отриману інформацію, критично її осмислювати та висловлювати власне ставлення до почутого в процесі інтерактивної комунікації [1, с. 205]. Таким чином, аудіювання розглядається не як ізольований рецептивний процес, а як інтегрований компонент іншомовної комунікативної діяльності, тісно пов'язаний із розвитком продуктивних видів мовлення.

Особливу цінність для нашого дослідження становить запропонована І. Білянською система вправ, що передбачає поетапний розвиток рецептивних умінь, активізацію фонових знань, роботу з професійно орієнтованою лексикою та формування стратегій смислового опрацювання інформації [1, с. 207-208].

Важливими у контексті нашого дослідження є положення щодо розвитку різних видів аудіювання, формування метакогнітивних умінь, рефлексії власного рецептивного досвіду, а також інтеграції аудіювання з продуктивними видами мовленнєвої діяльності через обговорення, інтерпретацію та оцінювання отриманої інформації в усній і письмовій формах. Зазначені підходи можуть бути ефективно адаптовані до інтегрованого навчання аудіювання та читання, оскільки вони сприяють розвитку критичного мислення, навчальної автономії та здатності студентів до професійної іншомовної комунікації.

Досліджуючи проблему навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням Інтернет-ресурсів, І. Корейба розглядає професійно орієнтоване читання як складний рецептивний процес, що передбачає не лише розуміння змісту тексту, а й уміння здійснювати пошук, відбір, аналіз, інтерпретацію та критичне осмислення інформації в електронному інформаційному просторі [7, с. 184].

У роботі обґрунтовується, що ефективно професійно орієнтоване читання в мережі Інтернет потребує сформованості вмінь пошукового, переглядового та ознайомлювального читання, а також розвитку медіакомпетентності. Особливого значення набувають уміння користуватися пошуковими системами, орієнтуватися у структурі вебсторінок, працювати з гіперпосиланнями, прогнозувати подальший шлях читання та відбирати релевантну професійну інформацію. І. Корейба наголошує, що професійно орієнтована іншомовна компетентність у читанні має формуватися на основі інтеграції мовної, соціокультурної, стратегічної та медійної компетентностей [7, с. 184].

До змісту навчання професійного читання входить робота з автентичними текстами професійної тематики, формування лексико-граматичних навичок, розвиток лінгвосоціокультурної компетентності, а також розвиток навчальних стратегій і навичок роботи з Інтернет-ресурсами. Значна увага приділяється формуванню автономності студентів, розвитку стратегічного мислення та здатності самостійно організовувати процес рецептивної діяльності.

Особливу цінність для нас становить позиція авторки щодо інтегрованого формування окреслених компетентностей, положення щодо розвитку стратегій професійно орієнтованого читання, ретельного добору навчальних матеріалів та розвитку навчальної автономії студентів [7, с. 180-185].

Близькою за проблематикою до попереднього дослідження є робота Ю. Британ, в якій авторка вирішує проблему формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх викладачів із використанням ресурсів мережі Інтернет. Професійно орієнтована іншомовна компетентність у читанні розглядається як складне інтегративне утворення, що охоплює знання, навички, уміння та здатності, необхідні для пошуку, осмислення, критичного оцінювання й практичного використання фахової інформації з автентичних джерел, зокрема Інтернет-ресурсів, у процесі навчальної та майбутньої професійної діяльності. Авторка визначає професійно орієнтоване читання як компонент іншомовної мовленнєвої компетентності, що функціонує у взаємозв'язку з мовною, соціокультурною та медіакомпетентністю. Особлива увага приділяється розвитку вмінь роботи з цифровими ресурсами, використанню стратегій пошуку, відбору та опрацювання інформації, а також інтеграції отриманих знань у професійну діяльність [2, с. 175-176].

Однією з ключових ідей дослідження є використання автентичних англомовних наукових гіпертекстів із британських педагогічних та методичних електронних видань, що сприяє інтенсифікації процесу навчання, підвищенню мотивації студентів та наближенню навчальної діяльності до реальних умов професійної комунікації. Дослідниця наголошує на важливості інтерактивної моделі читання, яка передбачає активну взаємодію студентів із професійно орієнтованими гіпертекстами під час пошуку, аналізу, інтерпретації та передачі інформації. Значне місце відводиться поєднанню індивідуальної, парної та групової роботи, розвитку рефлексивних умінь і навчальної автономії студентів [2, с. 177].

У дослідженні також підкреслюється необхідність одночасного розвитку когнітивних, компенсаторних і метакогнітивних стратегій читання поряд із формуванням медіакомпетентності. Йдеться про здатність студентів орієнтуватися у структурі гіпертекстів, критично оцінювати інформацію, управляти процесом читання та ефективно працювати з мультимодальними ресурсами. Особливого значення Ю. Британ надає поетапній організації навчання професійно орієнтованого читання, зокрема дотекстовому етапу, який включає формування знань про англомовний науковий дискурс, підготовку до роботи з онлайн-текстами, активізацію професійних і соціолінгвістичних знань, а також розвиток мовленнєвих навичок і медіакомпетентності [2, с. 177-179].

Для нас цінними є ідеї використання Інтернет ресурсів, інтерактивна модель навчання читання, поєднання різних форм роботи, розвиток когнітивних, компенсаторних і метакогнітивних стратегій читання, формування медіакомпетентності, поетапність процесу формування навичок та вмінь.

У дослідженні С. Вавіліної, спрямованому на розробку методики навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого читання на основі англomовних піар-текстів, професійно орієнтоване читання розглядається як інтегрований процес, що поєднує мовленнєвий, лінгвістичний, соціокультурний та навчально-стратегічний компоненти. Особлива увага приділяється розвитку навчально-стратегічної компетентності, зокрема вмінь медіаграмотності, що забезпечують ефективну роботу з професійною інформацією та сприяють міжпредметній інтеграції іншомовної підготовки з дисциплінами професійного циклу.

У дослідженні обґрунтовано доцільність використання когнітивних стратегій професійно орієнтованого читання на всіх етапах роботи з текстом – до, під час і після читання. Запропоновані стратегії спрямовані на аналіз структурних компонентів професійного тексту, визначення цільової аудиторії, виявлення мовних засобів впливу, а також здійснення порівняльного аналізу різних жанрів журналістики та піар-комунікації. Окрему увагу авторка приділяє стратегіям медіаграмотності, які забезпечують здатність аналізувати медіатексти в єдності вербальних і невербальних компонентів. Крім того, у роботі розроблено систему графічних інструкцій для роботи з професійними текстами різних жанрів і типів [3, с. 182].

Таким чином, у проаналізованих наукових розвідках вітчизняних дослідників йдеться про різні види інтеграції залежно від предмета дослідження. Однак, у жодному з них не відображено проблему формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні.

Як зазначає Р. Оксфорд, ефективне іншомовне спілкування можливе лише за умови взаємодії всіх видів мовленнєвої діяльності, оскільки у природній комунікації рецептивні та продуктивні уміння функціонують комплексно, а не окремо [14, с. 2-3].

Дослідниця виокремлює два основні типи інтегрованого навчання мовленнєвих умінь – content-based instruction та task-based instruction. Перший тип ґрунтується на інтеграції мовної підготовки з опануванням певного предметного змісту. У межах content-based instruction студенти одночасно засвоюють фахову інформацію та розвивають іншомовні уміння, працюючи з автентичними текстами, лекціями, науковими матеріалами й професійно орієнтованими ресурсами. Такий підхід є особливо важливим для формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності майбутніх учителів, оскільки дозволяє поєднати іншомовну підготовку з професійною діяльністю, розвитком критичного мислення та навичками роботи з фаховою інформацією [14, с. 4].

Другий тип – task-based instruction – передбачає формування мовленнєвих умінь через виконання комунікативних завдань, максимально наближених до реальних ситуацій професійної взаємодії. У процесі виконання таких завдань студенти інтегровано використовують аудіювання, читання, говоріння та письмо для розв'язання певної комунікативної проблеми. Завдання можуть включати аналіз

професійних текстів, обговорення інформації, підготовку презентацій, спільне виконання проєктів або роботи з мультимодальними ресурсами. Task-based instruction сприяє розвитку стратегічної компетентності, навчальної автономії, критичного аналізу інформації та вмінь професійної комунікації [14, с. 4].

Повністю погоджуємося з Р. Оксфорд, що інтегрований підхід до навчання іншомовних мовленнєвих умінь, на відміну від ізольованого формування окремих видів мовленнєвої діяльності, забезпечує використання мови в умовах, наближених до реальної комунікації [14, с. 5]. Такий підхід сприяє формуванню цілісного уявлення про мову як засіб професійної та міжкультурної взаємодії, а не лише як навчальну дисципліну чи об'єкт контролю знань. Інтегроване навчання формує вміння смислового опрацювання інформації та сприяє засвоєнню реального професійно орієнтованого змісту. Крім того, цей підхід позитивно впливає на мотивацію студентів, розвиток комунікативної компетентності та готовність до ефективного використання іноземної мови у майбутній професійній діяльності.

На думку Дж. Філда, підґрунтям для інтегрованого підходу є той факт, що в реальному житті вміння рідко коли застосовуються ізольовано, навпаки, в різних ситуаціях вони часто доповнюють та підтримують одне одного [9, с. 73].

Дослідження впливу інтегрованих мультисенсорних моделей навчання іноземної мови на психологічний стан студентів і розвиток мовленнєвих умінь, здійснене Л. Чжань і Ц. Чен, дало змогу проаналізувати ефективність поєднання візуальних, аудіальних і тактильних стимулів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. Особливу увагу приділено впливу мультисенсорного навчання на рівень тривожності, мотивацію, впевненість студентів та розвиток аудіювання, читання, говоріння і письма [15].

Результати дослідження свідчать, що інтегрована модель, яка поєднує візуальні, аудіальні та тактильні стимули, демонструє найвищу ефективність у розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності. Зокрема, зафіксовано суттєве покращення показників аудіювання, читання, говоріння та письма, особливо щодо розуміння інформації, швидкості її обробки, розвитку умінь говоріння та здатності до узагальнення змісту. Автори пояснюють це тим, що одночасне залучення кількох каналів сприйняття сприяє глибшому когнітивному опрацюванню інформації та формуванню стійкіших асоціативних зв'язків у процесі навчання [15].

Дослідження продемонструвало, що мультисенсорне навчання позитивно впливає на психологічні аспекти іншомовної підготовки. Встановлено, що поєднання візуальних і тактильних стимулів сприяє зниженню рівня навчальної тривожності, тоді як інтеграція візуального та аудіального компонентів підвищує мотивацію до навчання. Інтегрована модель забезпечує найбільш збалансований вплив на психологічний комфорт студентів, розвиток упевненості у власних мовленнєвих можливостях та залученість до освітнього процесу [15].

Логічно зробити висновок про доцільність інтегрованого формування компетентності в рецептивних видах мовленнєвої діяльності із залученням мультимодальних ресурсів і різних каналів сприйняття інформації. Такий підхід сприяє

розвитку стратегій розуміння, критичного аналізу та смислового опрацювання інформації, а також формуванню навчальної автономії студентів.

Цінною в контексті нашого дослідження є робота Н. Добровольської, присвячена інтегрованому формуванню в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англomовної компетентності в читанні та говорінні. До ключових спільних характеристик читання та говоріння авторка відносить їхню спрямованість на єдиний предмет мовленнєвої діяльності, значущість мотиваційного компонента, а також спільність етапів породження й реалізації мовлення, що охоплюють мотиваційний, орієнтовно-дослідницький і виконавчий рівні. Обидва види мовленнєвої діяльності ґрунтуються на взаємодії внутрішнього й зовнішнього планів мовлення, важливій ролі внутрішнього мовлення та функціонуванні аналогічних психологічних механізмів, зокрема осмислення, мовленнєвої пам'яті, прогнозування та випереджального синтезу. Водночас на ефективність їх опанування впливають індивідуальні чинники, серед яких попередній досвід здобувачів освіти та рівень розвитку іншомовної компетентності [6, с. 3].

Відмінності між читанням і говорінням визначаються специфікою їхньої комунікативної спрямованості, що позначається на особливостях психологічних механізмів, формах зовнішнього вираження, а також на результаті й продукті мовленнєвої діяльності. У результаті дослідження авторка робить висновок, що взаємопов'язане навчання читання й говоріння сприяє їх взаємному позитивному впливу, забезпечує перенесення окремих навичок і вмінь між цими видами діяльності та зумовлює необхідність поетапного формування відповідних умінь із подальшою їх інтеграцією [6, с. 3].

Хоча питання психологічних передумов інтегрованого формування компетентності в аудіюванні та читанні потребує окремого аналізу, можемо припустити можливість переносу навичок та вмінь між цими видами мовленнєвої діяльності.

Як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники виділяють різні види аудіювання та читання – інтенсивне, екстенсивне. Західні науковці виокремлюють і автономне аудіювання, яке передбачає самостійний вибір слухачем матеріалів та роботу з ними [10, с. 200]. За аналогією з автономним аудіюванням виділяємо автономне читання.

Інтенсивне аудіювання та читання спрямовані на формування умінь точного, детального й критичного розуміння професійно орієнтованої інформації. У процесі такого навчання студенти працюють з автентичними аудіо- та текстовими матеріалами – лекціями, науковими виступами, фаховими інтерв'ю, науковими статтями, аналітичними матеріалами. Основна увага приділяється розвитку стратегій рецептивної діяльності, формуванню лексико-граматичних навичок, а також розвитку вмінь виділяти ключову інформацію, інтерпретувати зміст і критично оцінювати отримані повідомлення. Такий вид роботи зазвичай реалізується в аудиторних умовах під керівництвом викладача та передбачає багаторазове опрацювання матеріалу [1, с. 36; 11, с. 283–284; 12, с. 303–304; 13, с. 106].

Екстенсивне аудіювання та читання орієнтовані на збільшення обсягу рецептивної практики та розвиток вільності сприйняття іншомовного мовлення й тексту. У професійно орієнтованому навчанні студенти працюють із довготривалими та змістовно доступними матеріалами: аудіокнигами, відеолекціями, професійними дискусіями, монографіями, професійною літературою та іншими автентичними джерелами. Основною метою є формування глобального розуміння змісту, накопичення фонових знань, розвиток внутрішньої мотивації та стійкого інтересу до професійної іншомовної діяльності. Значна роль при цьому відводиться розвитку навчальної автономії, рефлексивних умінь і здатності студентів самостійно організовувати власну рецептивну діяльність [1, с. 36; 11, с. 283–284; 12, с. 303–304; 13, с. 106].

Автономне аудіювання та читання є найвищим рівнем розвитку рецептивної іншомовної компетентності, оскільки ґрунтується на внутрішній мотивації студентів та їхніх професійних і пізнавальних потребах. У процесі автономної діяльності студенти самостійно добирають матеріали відповідно до власних інтересів, професійних цілей та рівня мовної підготовки. Це можуть бути професійні подкасти, наукові журнали, конференції, електронні ресурси, мультимедійні тексти та аудіокниги. Така діяльність сприяє накопиченню професійних знань, розвитку критичного мислення, навчальної автономії та здатності до безперервного професійного самовдосконалення.

Таким чином, інтенсивне, екстенсивне та автономне аудіювання й читання доцільно розглядати як взаємодоповнювальні компоненти інтегрованого формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності. Їх комплексне використання забезпечує розвиток рецептивних умінь, стратегій роботи з інформацією, критичного мислення та готовності студентів до ефективної міжкультурної професійної взаємодії.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень підтвердили нерозробленість проблеми формування професійно орієнтованої компетентності в аудіюванні та читанні, а також засвідчили доцільність їх інтегрованого розвитку з урахуванням можливостей трансферу навичок і вмінь, залучення мультимодальних каналів сприйняття тощо.

Узагальнення результатів проаналізованих досліджень дало змогу визначити низку методичних положень, які доцільно враховувати під час подальшої розробки методики формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні майбутніх учителів: інтегроване навчання рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності; використання автентичних професійно орієнтованих і мультимодальних матеріалів; поетапне формування рецептивних умінь; розвиток когнітивних, компенсаторних і метакогнітивних стратегій; залучення цифрових технологій, розвиток навчальної автономії студентів; поєднання інтенсивного, екстенсивного й автономного аудіювання та читання; організація

навчання за моделлю «сприйняття – смислове опрацювання – інтерпретація – використання інформації у професійній комунікації».

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці та експериментальній перевірці методики інтегрованого формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності в аудіюванні та читанні майбутніх учителів із використанням автентичних цифрових і мультимодальних ресурсів.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Білянська, І. П., 2018. Формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Тернопіль, 317.
2. Британ, Ю. В., 2014. Формування професійно орієнтованої читацької компетенції у майбутніх викладачів англійської мови засобами Інтернет-ресурсів: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Київ, 501.
3. Вавіліна, С. Г., 2014. Методика навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого читання на основі англомовних піар-текстів: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Київ, 212.
4. Вікович, Р. І., 2011. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовін: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Київ, 344.
5. Гупка-Макогін Н. І., 2016. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Тернопіль, 286.
6. Добровольська Н. Л., 2021. Формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні: *дисерт. на здобуття наук. ступ. докт. філос.: 011: Освітні, педагогічні науки*. Тернопіль, 290.
7. Корейба, І. В., 2011. Методика навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням Інтернет-ресурсів: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Київ, 286.
8. Шевкопляс, Л. В., 2017. Формування англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи: *дисерт. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02: Теорія та методика навчання (германські мови)*. Київ, 273.
9. Field, G., 2009. *Listening in a Language Classroom*. Cambridge University Press, 377.
10. Gibbons, P., 2015. *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. 2nd ed. Heinemann, 165.
11. Grabe, W., & Stoller, F., 2020. *Teaching and Researching Reading*. Routledge, 340.
12. Harmer, J., 2007. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited, 448.

13. Kirchhoff, P., 2009. Extensives Lesen in der Unterstufe des Gymnasiums». *Forum Sprache*, 1(2), 105-120.

14. Oxford, R., 2001. Integrated Skills in the ESL/EFL Classroom. *ERIC Digest*. Available at: <<https://eric.ed.gov/?id=ED456670>>.

15. Zhan, L., & Cheng, J., 2025. The relationship between multisensory stimulus-integrated foreign language learning models and students' psychological states and language skill development: An empirical analysis using the global learning assessment database. *Frontiers in Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1639885>.

Під час написання окремих фрагментів статті застосовувалися інструменти генеративного штучного інтелекту з метою стилістичної перевірки й удосконалення мовного оформлення тексту. Авторка самостійно здійснювала добір джерел, критичний аналіз наукових праць, інтерпретацію результатів дослідження та формулювання висновків.

THE PROBLEM OF FORMING PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE GETTING HIGHER EDUCATION IN LISTENING AND READING IN DOMESTIC AND FOREIGN RESEARCH

Sofie Blumhardt,

Postgraduate Student of the Department of English Philology,
and Methods of Teaching English,

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6401-160X>

sofiesinstitut@gmail.com

Abstract. The article analyzes the current state of research on the problem of developing professionally oriented foreign-language competence in listening and reading.

The study of Ukrainian and foreign scholarly works has confirmed that the problem of developing professionally oriented competence in listening and reading remains insufficiently explored. At the same time, the findings have demonstrated the expediency of their integrated development, taking into account the possibilities of skills and abilities transfer, the proven effectiveness of involving multimodal channels of perception, and other related factors.

The generalization of the analyzed studies made it possible to identify a number of methodological provisions that should be considered in the further development of a methodology for forming professionally oriented German-language competence in listening and reading of future teachers. These provisions include: taking into account students' motives and interests; integrated development of receptive skills and abilities; interconnected teaching of receptive and productive types of speech activity; use of authentic professionally oriented materials; application of multimodal channels

of perception in presenting professionally oriented information in oral and written forms; gradual development of listening and reading skills and abilities; development of students' ability to apply cognitive, compensatory, and metacognitive strategies in listening and reading; justified integration of digital technologies; development of learner autonomy in both classroom and extracurricular activities; enhancement of students' reflective self-assessment; combination of intensive, extensive, and autonomous listening and reading; organization of instruction according to the model "perception – semantic processing – interpretation – use of information in professional communication"; scientifically grounded selection of professionally oriented learning materials (audio and video recordings, texts).

Keywords: professionally oriented foreign-language competence; listening; reading; integration; skills; abilities; strategies.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bilianska, I. P., 2018. Formuvannia anhlo movnoi audy tyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv iz vykorystanniam audioknyh khudozhnikh tvoriv [Developing English-Language Listening Competence of Future Teachers Through the Use of Fiction Audiobooks]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Ternopil, 317.*
2. Brytan, Yu. V., 2014. Formuvannia profesiino oriientovanoi chytatskoi kompetentsii u maibutnikh vykladachiv anhliiskoi movy zasobamy Internet-resursiv [Developing Professionally Oriented Reading Competence in Future English Language Teachers Through Internet Resources]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Kyiv, 501.*
3. Vavilina, S. H., 2014. Metodyka navchannia maibutnikh zhurnalistiv profesiino oriientovanoho chytannia na osnovi anhlo movnykh piar-tekstiv [Methodology of Teaching Professionally Oriented Reading to Future Journalists Based on English-Language PR Texts]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Kyiv, 212.*
4. Vikovych, R. I., 2011. Metodyka navchannia studentiv movnykh spetsialnostei audiiuvannia anhlo movnykh telenovyn [Methodology of Teaching English-Language TV News Listening Comprehension to Language Major Students]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Kyiv, 344.*
5. Hupka-Makohin, N. I., 2016. Navchannia maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnoi ekonomiky profesiino oriientovanoho anhlo movnoho audiiuvannia u protsesi samostiinoi roboty [Teaching Professionally Oriented English-Language Listening Comprehension to Future International Economics Specialists in the Process of Independent Study]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Ternopil, 286.*

6. Dobrovolska, N. L., 2021. Formuvannia v maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii anhlomovnoi kompetentnosti v chytanni ta hovorinni [Developing English-Language Reading and Speaking Competence in Future Information Technology Specialists]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. dokt. filos.: 011: Osvitni, pedahohichni nauky. Ternopil*, 290.

7. Koreiba, I. V., 2011. Metodyka navchannia profesiinoho chytannia maibutnikh uchyteliv nimetskoï movy z vykorystanniam Internet-resursiv [Methodology of Teaching Professionally Oriented Reading to Future Teachers of German Using Internet Resources]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Kyiv*, 286.

8. Shevkoplias, L. V., 2017. Formuvannia anhlomovnoi kompetentsii v audiiuvanni maibutnikh uchyteliv u protsesi samostiinoï roboty [Developing English-Language Listening Competence of Future Teachers in the Process of Independent Study]: *dysert. na zdobuttia nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.02: Teoriia ta metodyka navchannia (hermanski movy). Kyiv*, 273.

9. Field, G., 2009. *Listening in a Language Classroom*. Cambridge University Press, 377.

10. Gibbons, P., 2015. *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. 2nd ed. Heinemann, 165.

11. Grabe, W., & Stoller, F., 2020. *Teaching and Researching Reading*. Routledge, 340.

12. Harmer, J., 2007. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited, 448.

13. Kirchhoff, P., 2009. Extensives Lesen in der Unterstufe des Gymnasiums». *Forum Sprache*, 1(2), 105-120.

14. Oxford, R., 2001. Integrated Skills in the ESL/EFL Classroom. *ERIC Digest*. Available at: <<https://eric.ed.gov/?id=ED456670>>.

15. Zhan, L., & Cheng, J., 2025. The relationship between multisensory stimulus-integrated foreign language learning models and students' psychological states and language skill development: An empirical analysis using the global learning assessment database. *Frontiers in Psychology*. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1639885>.

Generative artificial intelligence tools were used in the preparation of certain sections of the article for the purposes of stylistic revision and improvement of the linguistic presentation of the text. The author independently selected the sources, conducted the critical analysis of scholarly works, interpreted the research findings, and formulated the conclusions.

Дата першого подання статті до публікації: 12.01.2026

Дата прийняття статті до публікації після рецензування: 10.02.2026

Дата публікації: 29.05.2026